

IN MEMORIAM

PROFESSOR EMERITUS VLADIMIR-ĐURO DEGAN (1935. – 2022.)

Dana 28. ožujka 2022. godine, u osamdeset i sedmoj godini života, preminuo je profesor Vladimir-Đuro Degan, dugogodišnji upravitelj (od 1985. do 1997. godine) i voditelj (od 1997. do 2020. godine) Jadranskog zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, njezin član suradnik i profesor emeritus Sveučilišta u Rijeci.

Profesor Degan naš je najplodniji suvremeni pisac iz područja međunarodnog prava.¹ Sa svojim impresivnim opusom istaknuo se kao jedan od vodećih pravnika te grane prava u Hrvatskoj. Uživao je veliki ugled među znanstvenicima i stručnjacima izvan granica naše zemlje te je često citiran i konzultiran. Uz znanstveni i nastavni rad značajan je i njegov doprinos u borbi za osamostaljenje i priznanje Republike Hrvatske kao neovisne države. Izradio je tekst nacрта »Ugovora o Jugoslavenskoj konfederaciji – Savezu Jugoslavenskih republika«, koji je Hrvatska predložila 1990. godine. U ime Hrvatske, od rujna 1991. godine sudjelovao je u radu Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, najprije u radnoj skupini stručnjaka za prava čovjeka i etničkih skupina, a potom i u skupini o pitanjima sukcesije bivše Jugoslavije, na temelju kojih je u Beču 2001. godine sklopljen i potpisan Sporazum o pitanjima sukcesije.

Rođen je 2. srpnja 1935. godine u Bosanskom Brodu. Nakon osnovne škole i gimnazije studirao je na Pravnom fakultetu u Sarajevu na kojem je diplomirao 1957. godine. Odrastanje u multikulturalnoj sredini zasigurno je doprinijelo njegovu promicanju ideje bogatstva različitosti koju je sam živio, a može se reći kako je, zahvaljujući svojoj erudiciji i poliglotizmu, doista bio građanin svijeta. Ipak, nikada nije zaboravio i s ponosom je isticao svoje podrijetlo.

Doktorat pravnih znanosti stekao je 1963. godine na Pravnom fakultetu u Ljubljani, s temom disertacije »Načini tumačenja međunarodnih ugovora u međunarodnoj sudskoj praksi«. Za naslovnog docenta iz međunarodnog javnog prava imenovan je u habilitacijskom postupku na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1967. godine, a naslov njegove habilitacijske teze bio je »Pravičnost i međunarodno pravo«. Između 1959. i 1971. godine pohađao je poslijediplomske tečajeve na Haškoj akademiji za međunarodno pravo te na potonjoj Akademiji postaje članom u Centru za studije i istraživanja 1960. i 1964. godine.

¹ Vokić Žužul, M., Prikazi knjiga: Vladimir-Đuro Degan, Međunarodno pravo, *Poredbeno pomorsko pravo* = *Comparative Maritime Law*, god. 50 (2011), br. 165, str. 417-424.

Njegova sveučilišna karijera započela je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu na kojem je, između 1969. i 1981. godine, predavao komparativne političke sisteme i međunarodno pravo. Na tom je Fakultetu, 1976. godine, po prvi put izabran za redovitog profesora iz međunarodnog javnog prava. Potom je u istom zvanju prešao na Pravni fakultet u Rijeci na kojemu je predavao između 1981. godine i odlaska u mirovinu 2005. godine. Bio je upravitelj Jadranskoga zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1985. godine, a njegovim voditeljem imenovan je 1997. godine. Bio je član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1990. godine.

Materiju međunarodnog prava i međunarodnih odnosa na Interuniverzitet-skom centru u Dubrovniku izlagao je od 1975. godine, a od 1979. godine upravljao je tim trotjednim godišnjim tečajevima za studente koji su se održavali svake godine, naizmjenice na engleskom i francuskom jeziku, sve do oružanog napada na Dubrovnik i uništenja zgrade Centra 1991. godine.

Godine 1984., bio je pridruženi profesor (*professeur associé*) na Sveučilištu Maine u Le Mansu, a 1990. i 1993. godine »pozvani profesor« (*professeur invité*) na Sveučilištu u Nanterre (Paris X) te na Sveučilištu Panthéon-Assas (Paris II). Održao je cikluse predavanja na Sveučilištu u Helsinkiju 1988. godine, kao i 1992. godine u sklopu »The Helsinki Summer School of International Law«. Ciklus predavanja na francuskom jeziku na temu »Nastanak i prestanak države u svjetlosti raspada triju mnogonacionalnih federacija u Europi« izveo je u kolovozu 1999. godine na Haškoj akademiji za međunarodno pravo, a na Silk Road Institute of International Law, Xi'an Jiaotong University u Kini održao je, 2008. godine, postdiplomske tečajeve koji su se bavili različitim temama iz međunarodnog prava. Povremeno je predavao na Institutu Asser u Haagu, na sveučilištima u Leidenu i Tilburgu, kao i na brojnim sveučilištima u bivšoj Jugoslaviji.

Nakon akademika Jurja Andrassyja, prvi je Hrvat koji je u postupku tajnog glasovanja bio izabran u Institut de Droit International (Institut za međunarodno pravo), najstariju i najugledniju znanstvenu ustanovu u svijetu iz te oblasti. Za pridruženog člana Instituta izabran je 1983. godine, a član s punim pravima postaje 1989. godine.

Znanstvenu antologiju profesora Degana čini više od sto pedeset radova u domaćim i međunarodnim časopisima te više od deset knjiga napisanih na engleskom, francuskom i hrvatskom jeziku. Većinu njegovih knjiga na engleskom i francuskom jeziku objavio je ugledni izdavač Martinus Nijhoff u Haagu, a mogu se pronaći u nacionalnim, parlamentarnim, sveučilišnim i drugim bibliotekama širom svijeta. Isto vrijedi i za njegove radove objavljene u stranim časopisima, zbornicima i spomenicima koje je kontinuirano objavljivao u razdoblju od pet

desetljeća te su postali nezaobilazna literatura za sve one koji se bave međunarodnim pravom u svjetskim razmjerima. Nekoliko godina prije njegova faktičkog umirovljenja (2020. godine), profesor Degan objedinio je na kompaktnom disku sve svoje radove. Te je diskove nesebično i s ponosom poklanjao svima onima koji su pokazivali i najmanji interes za materiju međunarodnog prava. Bio je najsretniji kada bi disk poklonio svojim kolegama, iz Hrvatske ili inozemstva, koji se bave tim područjem, a njihova reakcija na opus našeg profesora bila je uvijek jednaka, divljenje i duboko profesionalno poštovanje.

Najvažnija objavljena djela profesora Degana teoretičari prava obično svrstavaju u sedam širih područja međunarodnog prava. To su: 1. Izvori međunarodnoga prava; 2. Nastanak, postojanje, međunarodno priznanje i nestanak države; 3. Sukcesija država; 4. Međunarodno pravo mora, osobito pitanja razgraničenja morskih prostora; 5. Prava čovjeka i prava etničkih skupina, samoodređenje naroda; 6. Mirno rješavanje sporova i osiguranje mira; te 7. Međunarodno kazneno pravo. Iz njegova bogatog opusa posebno se izdvajaju po skupinama:

1. Izvori međunarodnog prava uključivši pravo ugovora, pravičnost i naučavanja o prirodnom pravu

U ovoj se skupini posebno izdvaja djelo *Sources of International Law* iz 1997. godine, napisano na petsto sedamdeset i četiri stranice te knjiga *L'interprétation des accords en droit international* iz 1963. godine, napisana na sto sedamdeset i sedam stranica, koju je Komisija za međunarodno pravo uzela za jednu od osnova kodifikacije pri izradi Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. godine. Ovoj skupini također pripada knjiga *L'équité et le droit international* u kojoj je, na dvjesto šezdeset i četiri stranice, obrađena cjelokupna starija međunarodna arbitražna praksa iz tog područja. Iz prava ugovora, profesor je objavio više izvornih znanstvenih radova od kojih bismo izdvojili: »Attempts to Codify Principles of Treaty Interpretation and the South-West Africa Case« iz 1968. godine te »Rezerve i interpretativne izjave na dvostrane međunarodne ugovore« iz 1973. godine.

O prirodnom pravu objavio je najprije u Zagrebu, 1987. godine, opširnu raspravu »Prirodno i pozitivno pravo«. Povodom dvjestote obljetnice Francuske revolucije, 1989. godine, objavio je u Francuskom godišnjaku za međunarodno pravo zapaženu raspravu »L'affirmation des principes du droit naturel par la Révolution française – Le projet de Déclaration du Droit des Gens de l'Abbé Grégoire«. U ovu skupinu spada i njegov članak »Some Objective Features in Positive International Law« iz 1996. godine. Stručnjaci za međunarodno pravo i teoretičari prava ujedinjeni su u stajalištu kako njegovi radovi ove skupine predstavljaju izniman doprinos znanosti međunarodnog prava u svijetu.

2. Nastanak, postojanje, međunarodno priznanje i nestanak države

Ovoj skupini pripadaju profesorova predavanja na Haškoj akademiji iz 1999. godine, objavljena u knjigama: *Creation et disparition de l'état: (a la lumière du demembrement de trois fédérations multiethniques en Europe)* i *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici, razvitak njezine međunarodnopravne osobnosti tijekom povijesti*, napisana na četristo stranica. Prvi put u njoj objavio je hrvatske prijevode svih mišljenja Badinterove komisije. Tu spada i rad »Samoodređenje naroda i teritorijalna cjelovitost država u uvjetima raspada Jugoslavije« iz 1992. godine. Osobnost i posvećenost profesora Degana svojoj profesiji najbolje opisuje anegdota o profesorovoj posljednjoj knjizi *Kontroverze u skorijoj hrvatskoj prošlosti: politika i međunarodno pravo*. Pisao ju je u vrlo visokoj životnoj dobi i krhkog zdravlja, ali nije posustajao. On je i dalje neumorno dolazio taksijem u Jadranski zavod i pisao. Kada smo ga pitali zašto tako puno sjedi ispred računala, usprkos bolovima u leđima i nogama koje je sve više trpio (ali na koje se nije žalio) odgovorio je kako je »rad lijek za sve bolesti« i da to dobro zapamtimo. Knjigu je objavio Pravni fakultet u Splitu odmah po njenom dovršetku, 2019. godine.

3. Sukcesija država

O sukcesiji država u vezi s državnim imovinom, arhivima i dugovima, profesor Degan objavio je značajne znanstvene radove: »State Succession, Especially in Respect of State Property and Debts« 1993. godine te »Disagreement over the Definition of State Property in the Process of State Succession to the Former Yugoslavia« 1999. godine. Objavljena su mu i izlaganja sa znanstvenih skupova u Parizu: »Continuation et succession d'Etats en matière de biens d'Etat et d'équipements collectifs« 1994. godine te »Problèmes de répartition des biens militaires de l'ancienne fédération yougoslave dans le cadre de la succession d'Etats« 1995. godine. Tu spada i članak na hrvatskom jeziku »Kontinuitet i sukcesija država u pogledu državne i društvene imovine« iz 1993. godine. O sukcesiji država u vezi s međunarodnim ugovorima objavio je, 1996. godine, raspravu »La succession d'Etats en matière de traités et les Etats nouveaux (issus de l'ex-Yougoslavie)« u Francuskom godišnjaku za međunarodno pravo. Svi aspekti sukcesije država obrađeni su sustavno u njegovu radu »On State Succession« 2000. godine. Profesor je u navedenim radovima razjasnio brojna sporna i nerazriješena pitanja u znanosti i praksi koja su se pojavila u postupku sukcesije bivše Jugoslavije. Neki od njegovih stavova ugrađeni su u Sporazum o pitanjima sukcesije između država sljednica bivše Jugoslavije, potpisan u Beču u lipnju 2001. godine, te u rezoluciji Instituta za međunarodno pravo »Sukcesija država glede imovine i obveza« objavljenoj iste godine.

4. Međunarodno pravo mora, osobito pitanja razgraničenja morskih prostora

Iz ovog područja profesor je, 1989. godine u Zagrebu, objavio sustavno djelo *Međunarodno pravo mora i izvori međunarodnog prava*, napisano na sto devedeset i tri stranice. Prije toga, na četrdeset stranica, objavio je u Nizozemskom godišnjaku za međunarodno pravo cjelovitu znanstvenu raspravu na temu »Internal Waters«. Taj je rad od posebnog značaja jer se njime uvodi novi doktrinarni pristup režimu unutarnjih morskih voda (podjela na tri podrežima). U časopisu *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law* objavio je više značajnih članaka o međunarodnoj sudskoj i arbitražnoj praksi u vezi s razgraničenjem morskih prostora: »Kriteriji razgraničenja morskih prostranstava između država« (1984. godine); »O granicama na prostorima mora, morskog dna i podzemlja« (1991. godine); »Razgraničenja morskih prostora u međunarodnoj sudskoj i arbitražnoj praksi« (1994. godine); te »Pravna načela o razgraničenjima morskih prostora temeljena na konvencijama i sudskoj praksi« (1998. godine). U tu skupinu ubraja se i njegov rad »Equitable Principles in Maritime Delimitations« iz 1987. godine, kao svojevrsna spomenica u čast profesoru Robertu Agou.

Profesor je u više navrata analizirao granični spor između Hrvatske i Slovenije, osobito u člancima: »Neka pravna pitanja utvrđivanja granica sa Slovenijom« iz 1995. godine te »Spor o granicama sa Slovenijom – Pravni domašaj historijskih argumenata«, također iz 1995. godine. Njegov posljednji rad na tu temu bio je »Spor o granicama između Hrvatske i Slovenije«, objavljen u časopisu *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, 2019. godine.

5. Prava čovjeka i prava etničkih skupina, samoodređenje naroda

U radovima iz ovih područja profesor Degan zastupao je prirodnopravni koncept tih prava. U ovoj se skupini posebno izdvajaju sljedeći radovi: »Načelo zabrane rasne diskriminacije u međunarodnoj sudskoj praksi« (1971. godine); »Međunarodnopravno uređenje položaja muslimana sa osvrtom na uređenje položaja drugih vjerskih i narodnosnih skupina na području Jugoslavije«, napisan na pedeset stranica (1972. godine); »Prirodnopravni temelji prava i dužnosti čovjeka, države i etničkih zajednica« (1989. godine); »Pojam i sadržaj naročito teških kršenja prava čovjeka« (1989. godine); »Međunarodnopravna zaštita prava čovjeka i načelo neintervencije u unutrašnje poslove država« (1990. godine); »Fundamental Rights and Duties of Ethnic Groups within a State – A Naturalist Concept« (1996. godine); »Ujedinjeni narodi i načelo ravnopravnosti i samoodređenja naroda« (1996. godine); te »Klasifikacija prava čovjeka obzirom na posljedice njihova kršenja« (1997. godine). Svi navedeni radovi iz ove skupine predstavljaju veliki doprinos hrvatskoj znanosti međunarodnoga prava.

6. Mirno rješavanje sporova i osiguranje mira

Profesor se tim temama posebno bavio od početka svoje znanstvene djelatnosti. Objavio je više znanstvenih članaka: »Uloga i domašaj međunarodnog prava u mirnom rješavanju sporova« (1964. godine); »Mirno rješavanje sporova u krilu regionalnih sporazuma« (1969. godine); »Ujedinjene nacije i mirno rješavanje sporova« (1970. godine); »Domašaj i autoritet presedana u praksi Međunarodnog suda« (1972. godine); »Razvoj sistema kolektivne sigurnosti« (1972. godine); »O ograničavanju prava na rat i određivanju napadača« (1976. godine); »O takozvanim političkim sredstvima rješavanja međunarodnih sporova« (1978. godine); »Represalije u međunarodnom pravu« (1981. godine); »Političke izjave i politički sporazumi država kao izvor međunarodno-pravnih obveza« (1983. godine); te »Intervencija i međunarodno pravo« (1983. godine). U tu skupinu spada i profesorovo sustavno djelo *Međunarodno pravo i međunarodna sigurnost – Pravni domašaj helsinškog Završnog akta*, napisano 1982. godine na sto šezdeset stranica. Također, u ovu skupinu može se svrstati i njegovo kapitalno djelo *Međunarodno pravo*, objavljeno 2000. godine u tri izdanja. Posljednje izdanje ove knjige objavljeno je 2011. godine na devetsto dvadeset i tri stranice. To je prvo cjelovito djelo međunarodnog prava u hrvatskoj pravnoj literaturi, nakon udžbenika *Međunarodno pravo* akademika Jurja Andrassyja. U njemu je izloženo kompletno pozitivno međunarodno pravo, izvori, doktrina, sudska praksa (pogotovo presude Međunarodnog suda u Haagu), struktura i djelatnosti Ujedinjenih naroda, mjere za očuvanje međunarodnog mira, itd. O ovim je temama objavio na engleskom jeziku sljedeće članke: »Commission of Mediation, Conciliation and Arbitration of the O.A.U.« (1964. godine); »The OAU Charter and Settlement of Territorial Disputes« (1970. godine); te »International Conciliation: Its Past and Future« (1980. godine).

7. Međunarodno kazneno pravo

U ovom je području profesor Degan napisao, u koautorstvu s profesorima kaznenog procesnog i ustavnog prava, dvije vrlo važne knjige u kontekstu procesuiranja ratnih zločina počinjenih tijekom agresije na Hrvatsku. To su knjige: Degan, V. Đ.; Pavišić, B., *Međunarodno kazneno pravo*, koju je objavio Pravni fakultet u Rijeci 2005. godine na petsto šezdeset i tri stranice te Degan, V. Đ.; Pavišić, B.; Beširević, V., *Međunarodno i transnacionalno krivično pravo*, objavljena u Beogradu 2011. godine na petsto sedamdeset i četiri stranice. Treba spomenuti i njegov članak »On the Sources of International Criminal Law« objavljen u *Chinese Journal of International Law* 2005. godine, koji je utjecao je na praksu Žalbenog vijeća Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju. Profesoru Deganu dodijeljene su nagrade i odlikovanja u Hrvatskoj i Francuskoj. To su

odličje Francuske Republike u redu Akademskih palmi: vitez, *chevalier* (1988. godine); časnik, *officier* (1997. godine); zapovjednik, *commandeur* (2004. godine) te Državna nagrada za znanost za životno djelo (2013. godine) za cjelokupni znanstvenoistraživački rad u području društvenih znanosti, polje prava, a pogotovo za izniman doprinos razvoju znanosti međunarodnog prava u nacionalnim i međunarodnim razmjerima, kao i Državna nagrada za znanost (2012. godine) za područje društvenih znanosti.

Britak humor protkan mudročću, lula i tompos bili su zaštitni znak profesora Degana. Uživao je simpatije mnogih naših kolega, a s nekima od njih vezala su ga i dugogodišnja prijateljstva.² Zajedno sa svojom suprugom, gospođom Milom Kirinčić Degan, našom opernom prvakinjom, ugostio je u svom domu u Frankopanskoj ulici u Zagrebu i Dobrinju na otoku Krku mnoge prijatelje, eksperte i stručnjake međunarodnog prava, gdje ih je također, 2010. godine, posjetio i profesor Sienho Yee, član Instituta za međunarodno pravo. Zbog svoje jednostavnosti i srdačnosti profesor Degan bio je omiljen i među ljudima izvan svoje profesije.

Izniman doprinos hrvatskoj i svjetskoj znanosti međunarodnog prava osigurao mu je besmrtnost o kojoj je često razmišljao i govorio. Međutim, ne smije se zaboraviti ni njegova uloga u odgoju mnogih generacija znanstvenika, sada profesora međunarodnog i pomorskog prava, znanstvenih savjetnika i doktora znanosti koji su stasali u Jadranskom zavodu. Dajući nam potpunu slobodu, kada je riječ o temama i metodama istraživanja, profesor Degan istodobno je poticao našu odgovornost prema radu, prvenstveno jer nam je svakodnevno svojim primjerom svjedočio kako se jedino predanim radom mogu postići dobri rezultati u znanosti. Naravno, bilo je i onih dana kada je profesor »grmio i sijevao«, ali ga se zapravo nitko nije bojao jer smo znali da iza toga slijede razgovori »u četiri oka« u kojima bi do izražaja dolazila sva toplina i blagost njegova karaktera.

Na kraju, ostaju nam lijepe uspomene na našeg profesora i velika zahvalnost na pruženoj prilici, inspiraciji i poticajima, a ponajviše na tome što nam je pokazao kako se može biti dobar voditelj, znanstvenik, odan suprug, prijatelj i podrška u životnim borbama. Ljestvicu je postavio vrlo visoko, a na nama je da mu se pokušamo približiti.

Dr. sc. Božena Bulum, znanstvena savjetnica
Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

---

² Vanja Seršić, *Novi list*, 2. travnja 2022.